

Groene Metropool

voorjaar 2023 | Korte update van activiteiten die in het kader van het programma Groene Metropool plaatsvinden

Groen bouwen

Kern van de visie 'Groene metropool' is het streven naar groenblauwe netwerken die groene en blauwe gebieden binnen en buiten de bebouwing met elkaar verbinden. Een sterk netwerk voor natuur én mens. Naast deze ruimtelijke strategie leidt het denken over natuurinclusief bouwen ook tot nieuwe circulaire producten. Door onze – steeds steviger wordende – samenwerking met ontwikkelaars als Heijmans en BAM worden zaken als zaagsel en grasmaaisel gebruikt als grondstof voor bouwmaterialen. Op die manier dragen we bij aan een circulaire samenleving. Niet alleen wordt zo een kleiner beroep gedaan op steen en beton maar wordt ook CO₂ vastgelegd.

Harry Boeschoten, *programmadirecteur Groene Metropool*

KANSENKAART ZWOLLE

188 UITVOERINGSAGENDA OVERLUSSEL

- 1. Uitbreiding Stadshagen**
Uitbreiding van Zwolles grootste wijk Stadshagen met woningbouw en bijbehorende voorzieningen; kansen voor natuurinclusief bouwen en aansluiting op uitverwaarden land en Vecht.
- 2. Zwartwaterallee**
Herontwikkeling van een van de hoofdkeurstructuurlijnen van Zwolle tot levendige en groene stadsader en het bouwen van circa 1500 woningen. Kansen voor klimaatadaptatie en verbeteren aansluiting op natuur voor omliggende wijken.
- 3. Spoorzone**
Herontwikkeling van de voormalige industrie- en kantoorlocatie met functies als wonen, werken, onderwijs, cultuur. Kansen voor natuur in de stad en klimaatadaptatie.
- 4. Oostereijk**
Herontwikkeling tot een duurzaam, klimaat- en toekomstbestendig, woon- en werkgebied. Kansen voor verbinding met landelijk gebied.
- 5. Hessempoort**
Uitbreiding bedrijventerrein Hessempoort en de ontwikkeling van een energielandschap in de Tohuuslanden met kansen voor natuurinclusieve inrichting.
- 6. IJsselzone**
Verbeteren natuur in uitverwaarden en versterken verbinding met de stad. Betere aansluiting van de uitverwaarden om druk te verdelen.
- 7. IJsselcentrale**
Herontwikkeling energiecentrale naar woonwijk met sterke verbinding met uitverwaarden.
- 8. Overijssels Vecht**
Groenblauwe route langs de Vecht als sterkere ecologische en recreatieve verbinding van Zwolle naar het oosten.

Analyse van de '30 steden' afgerond Het vervolg op de 30 stedenstudie

In oktober jl. heeft FLUX-Landscape analyses, kanskaarten en uitvoeringsagenda's voor 30 steden waar Staatsbosbeheer in de buurt ligt' opgeleverd. Daarmee kunnen we het gesprek voeren over de doorwerking en de praktische doorvertaling ervan. Wat betekent de inhoud van deze 30-stedenstudie concreet voor het werk van Staatsbosbeheer?

Het Team Groene Metropool biedt daarbij de helpende hand. We denken mee, delen onze ervaringen en adviseren de medewerkers in de gebieden die aan de slag zijn met stedelijke vraagstukken.

Maatwerk

In de afgelopen jaren lag de focus in de communicatie op het vertellen van de achtergronden van de Groene Metropool. Een algemeen en generiek verhaal. Met de komst van veel nieuwe medewerkers en veranderende samenstelling van teams zal dat zeker nodig blijven. Het Team Groene Metropool wil daarnaast ook in gesprek gaan met de Provinciale Management Teams en/of projectteams die zich bezig (gaan) houden met de Groene Metropool in de stedelijke omgeving. De focus in de communicatie komt dan vooral te liggen bij de keuzes die gemaakt zijn in de provinciale eenheden.

Contactpersonen

An van Veen, Robert Graat en Arjan van der Zee zijn intensief betrokken en hebben regelmatig contact met de collega's in de provinciale eenheden. Mochten er nog geen afspraken zijn gemaakt dan nemen ze binnenkort contact op met de provinciale eenheden.

Groningen, gezondste stad van Nederland 2022

Groen en gezondheid

Twee recente publicaties laten de waarde zien van het groen in de (stedelijke) leefomgeving.

Het *whitepaper* van bureau Sweco (<https://www.sweco.nl/actueel/white-papers/meer-groen-resulteert-in-minstens-62-000-minder-patienten/>) rekt ons voor dat benutten van de totale vergroeningspotentie van de leefomgeving van 5,6 miljoen inwoners die nu in kaart is gebracht 125 miljoen euro zou kunnen opleveren: 47 miljoen euro aan zorgwinst en 78 miljoen euro aan verzuimwinst. Bij een extrapolatie van deze gegevens voor heel Nederland zou een jaarlijkse besparing op zorg- en verzuimkosten richting de 400 miljoen euro per jaar denkbaar zijn!

De auteurs van het whitepaper breken een lans voor samenwerken tussen de betrokken domeinen (fysiek, gezondheid en welzijn) en organisaties en pleiten voor een slimme en rechtvaardige vergroeningsstrategie.

De tweede editie van de Gezonde Stad Index van bureau Arcadis vergelijkt 25 steden in Nederland op kenmerken die de gezondheid beïnvloeden. Het gaat om de kwaliteit van de gebouwde omgeving, mobiliteit, buitenruimte, milieu en gemeenschap. Groen speelt hierbij een belangrijke rol.

<https://www.arcadis.com/nl-nl/knowledge-hub/perspectives/europe/netherlands/2022/gezonde-stad-index-2022>. Ook met informatie over factoren die de gezonde ontwikkeling versnellen of juist vertragen.

De ingenieursbureaus kiezen vooral de route van het “Groen naar de mens brengen”, door de openbare ruimte anders in te richten en te vergroenen. Maar daarnaast kunnen we de mens ook naar de natuur brengen. Het nieuwe platform ‘Natuur voor Gezondheid’, dat werd gelanceerd tijdens het congres van Alles is gezondheid en Institute for Positive Health op 3 november 2022, bevat hiervoor een aantal praktische hulpmiddelen.

<https://www.allesisgezondheid.nl/knowledgebase/natuur-voor-gezondheid/>

De middelen zijn bruikbaar voor professionals in de eerstelijns gezondheidszorg en welzijns- en sportsectoren. Ze zijn in te zetten voor mensen met psychosociale en fysieke klachten, en bruikbaar als aanvulling op de reguliere behandelingen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan bewegen, ontmoeten, of ontspannen in de natuur.

Ontwikkeling Groeningen

Bestuurlijk platform

Groeningen is de naam van het gebied met daarbinnen de laagveengordel die van west tot oost door de regio met de steden Groningen en Assen loopt. In deze groene metropool is Groeningen ook de naam van het netwerk waarin overheden, belangenorganisaties, onderwijs en ondernemers het gebied verder ontwikkelen. Hier gaan we de natuur beschermen, waar mogelijk meer beleven en benutten, creëren we topnatuur en tevens een natuurlijk ‘uitloopgebied’ voor de mensen die in deze stedelijke regio wonen. Groeningen is bestuurlijk ondergebracht bij de Regio Groningen-Assen (RGA). Het bestuurlijk platform Groeningen van de RGA bestaat uit de bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen, het onderwijs en waarbij ook Staatsbosbeheer deelneemt als maatschappelijk partner. In het uitvoeringsprogramma zijn concrete acties en projecten voor de komende jaren vastgelegd.

Met Groeningen op weg naar een klimaatpositieve regio - en de realisatie daarvan is urgenter dan ooit. Belangrijke gesprekstema's waren veenoxidatie, waterveiligheid en drinkwaterwinning, biodiversiteit, beleving en verbindingen met de bebouwde omgeving en de stad. De regio heeft ook nog een aanzienlijke woningbouwopgave. Het uitgangspunt is dat het gedachtegoed van Groeningen vanuit een eigen identiteit en landschapsecologisch systeem worden

verankerd in de (strategische) plannen. De noodzaak van een integrale gebiedsaanpak werd ook hier onderschreven.

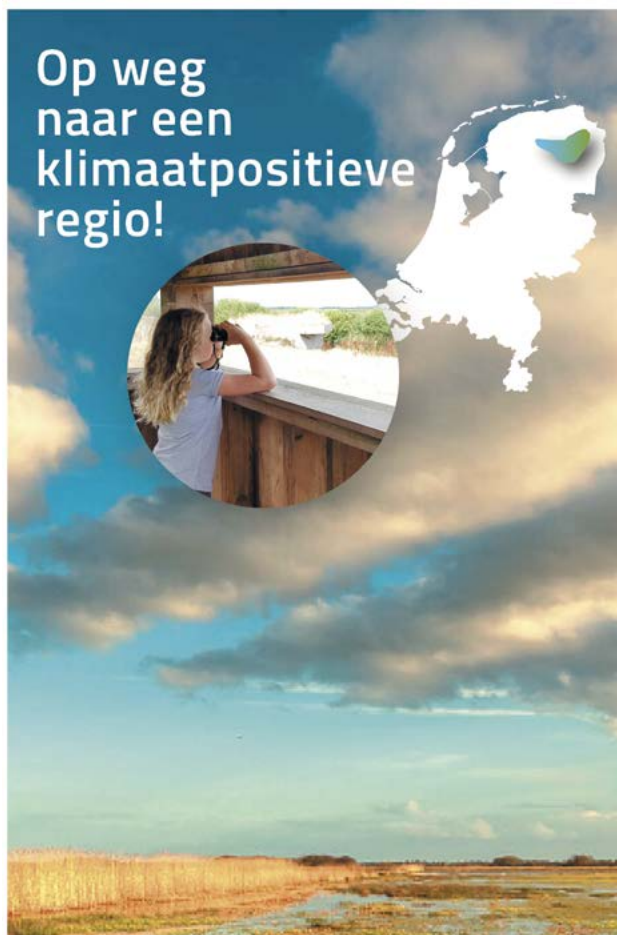
Verder is er budget beschikbaar gesteld voor onder meer een strategisch communicatietraject met communicatiemiddelen zoals een te ontwikkelen lespakket voor basisscholen, een TV-serie Groeningen, de koppeling met evenementen en het professionaliseren van de social media in een jaarprogramma. Het thema 'Duurzame recreatie, gastheer- en ondernemerschap' zal in 2023 worden opgepakt. Binnen deze thema's neemt ook Staatsbosbeheer haar rol als maatschappelijk partner in beheer en (gebieds)ontwikkeling.

Belevingskaart Groeningen

De Belevingskaart Groeningen geeft de beleefpunten aan en vertelt op de achterzijde van de kaart de essentie van Groeningen. De kaart is inmiddels onder een breed publiek verspreid en heeft in diverse regionale bladen gestaan.

De kaart staat ook online op www.beleefgroeningen.nl
<https://groeningen.nu/belevingskaart/>

GROENINGEN

Promofilmje Otto de Otter in Groeningen

Het promofilmje van Otto de Otter die door zijn ogen Groeningen aanschouwt. Uiteindelijk eindigt zijn reis in het hartje van de stad. Het filmje is vrij te gebruiken bij presentaties en excursies. Bekijk het hier:

<https://www.youtube.com/watch?v=8JE178gOLEY>

Onderwijs en Wetenschap

Een student van Van Hall Larenstein heeft afgelopen najaar bij Staatsbosbeheer zijn projectstage rond de betekenis van biodiversiteit in Groeningen afgerond. De focus lag hierbij op onderzoek naar vogelsoorten en habitat. In 2023 moet een vervolg worden gegeven aan verbindend onderzoek over de (inter)nationale betekenis van Groeningen voor de biodiversiteit. Op dit moment wordt met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Innovatiewerkplaats (IWP) Groeningen nagedacht over een vervolg.

Een heel ander vraagstuk betreft de betekenis van Kunst en Cultuur bij de verbinding van de jeugd met de natuur. Een student van de docentenopleiding gaat vanaf februari 2023 in de IWP aan de slag met een afstudeervraagstuk hierover. Daarnaast zal een student van de RUG een master gaan doen rondom de 'klimaatpositiviteit van Groeningen'. Het verbinden van meer studenten aan diverse vraagstukken vanuit Groeningen is vanuit diverse netwerkpartners waaronder het Staatsbosbeheer een belangrijk speerpunt voor de komende jaren.

LNV geeft Impuls aan Programma Groene Metropool

Het Ministerie van LNV heeft in 2022 een impuls geven aan uitvoeringsactiviteiten van het programma Groene Metropool door E 300.000,- beschikbaar te stellen voor het verbeteren van de bereikbaarheid, belevingswaarde en gebruiksmogelijkheden van een aantal groengebieden in stedelijke netwerken én het

Op 2 tracés met een totale lengte van 690 m. recreatief fietspad is half verharding voorzien van een verkeersveilige asfaltlaag. Het gaat om de ontbrekende verbindingen van Het Langepad langs de IJtocht met Leendert van de Meulenpad naar Nieuw Vennepe en de Hillegomerdijk naar Lisse en Hillegom. Dit zijn aansluitingen op bestaande fietsroutes naar woongebieden.

delen van praktische voorbeelden van de Groene Metropool gedachte.

Zwaartepunt lag op een zestal groengebieden in de Metropoolregio Amsterdam (Purmerbos, Haarlemmermeer Westflank), de Rotterdamse regio (Valckesteijnse bos) en rond de stad Utrecht (Gagelbos, Nieuw Wulven, Fort bij Vechten). Wandel- en fietsverbindingen vanuit het stedelijk gebied zijn, samen met de entrees van de groengebieden, verbeterd. Inspelend op behoeften en initiatieven van omwonenden, zijn op aantal plaatsen ook maatregelen genomen om de belevingswaarde en gebruiksmogelijkheden van groene gebieden te vergroten, variërend van de aanleg/uitbreiding van een speelbos, tot uitdagende sport- en beweegelementen en avontuurlijke educatieve routes. Om het contact met bezoekers en gebruikers van de gebieden te verbeteren, is in Utrecht een promokar aangeschaft en een (online) participatietool ontwikkeld.

Staatsbosbeheer werkt bij de uitvoering van de kwaliteitsimpuls in het Valkensteijnse bos en de Westflank van Haarlemmermeer samen met respectievelijk provincie Zuid-Holland en gemeente Haarlemmermeer. Het bundelen van krachten in een gezamenlijk project en afspraken over cofinanciering maakte het mogelijk om de impact van de impuls gelden van LNV te vergroten.

Naast deze verbeteringen 'buiten' heeft de LNV-impuls een filmpje opgeleverd waarin de Groene Metropoolgedachte online verder kan worden uitgedragen (zie artikel 'Gouden regels ...'). Daarnaast

Twee klassen kinderen, waarvan één klasje kinderen met beperking gaven het aan: een schommel ontbrak nog in het Gagelbos om inclusief te kunnen spelen. We hebben gekozen voor een nestschommel.

een praktisch onderzoek/advies om de betekenis van groengebieden voor mensen met migratieachtergrond (en hun betrokkenheid) te versterken. Het onderzoek focust op de relatie tussen de Diemerscheg en inwoners van Amsterdam Zuid Oost, maar is breder toepasbaar. Het levert bruikbare aanknopingspunten op, zowel voor beheer en inrichting van groengebieden rond steden als voor de programmering en samenwerking met (potentiële) gebruikersgroepen, die in de loop van 2023 breder worden gedeeld en uitgewerkt.

De ontwikkeling van het puberend stadsbos Almeerderhout

Je zou het Almeerderhout, het grootste stadsbos van Nederland, de puber onder de grote bossen van Flevoland kunnen noemen. Het bos van ruim 50 jaar is nog relatief jong en nog volop in ontwikkeling. Dat gaat net als bij mensen met vallen en opstaan. Zo groeit het hard op de vruchtbare bodem. Maar soms zit het ook tegen, als ziektes zoals de essentaksterfte de kop op steken. Kortom, het kan in het Almeerderhout nog allerlei kanten uit. Van z'n 'ouders', Staatsbosbeheer en gemeente Almere, krijgt het eigenzinnige bos daarvoor volop ruimte, het stadsbos mag vernieuwende en ongewone (bos)paden inslaan.

Staatsbosbeheer volgt de bosontwikkeling nauwlettend. We meten regelmatig en systematisch de ontwikkeling van het bos. Hoe vaker je dat hebt gedaan, hoe beter je ziet welke kant het uit gaat. We hebben nu drie uitgebreide meetrondes, uit 2002, 2011 en 2022 achter de rug. En wat blijkt? Onze eigenzinnige puber blijkt in veel opzichten al aardig richting volwassenheid te gaan.

Foto: Paul-Oostveen

Wat is volwassen?

Het is maar wat je onder volwassen verstaat. Bomen kunnen honderden jaren oud worden en vergeleken daarmee komt puber Almeerderhout nog maar net kijken. Zoals bij alle pubers moeten we gewoon geduld hebben.

Bossferen

In de ontwikkelvisie van het stadsbos wordt een zonerings in drie verschillende bossferen omschreven die in de toekomst verder ontwikkeld worden: Parkbos, Puurbos en Wildbos. Ze zijn mede voortgekomen uit het participatieproces dat onderdeel is van de stadsbosontwikkeling. De verschillende doelen van de bossferen variëren van vooral menselijk gebruik tot vooral natuur. Je kunt je afvragen of deze verschillen al in het bos meetbaar zijn. Op dit moment lijken de plekken met verschillende bossferen in veel opzichten nog op elkaar, al zijn er uitzonderingen. De hoeveelheid dood hout bijvoorbeeld, die per hectare wildbos het hoogst is. Belangrijk voor alle planten, dieren en paddenstoelen die afhankelijk zijn van dood hout. Het verschil tussen de bossferen zal naar verwachting in de volgende meting beter zichtbaar zijn.

Bostransformatieplan

De ontwikkeling van een bos kan vele decennia tot enkele eeuwen nodig hebben. Bij de ontwikkeling van het stadsbos, willen we het bos graag een stuk op gang helpen bij het verder ontwikkelen van de verschillende bossferen. De boomsoorten die we planten bijvoorbeeld. Ze zijn voor de toekomst van het bos heel bepalend. Dit alles is beschreven in het 'bostransformatieplan'. In het komende plantseizoen, ongeveer van november 2023 tot april 2024 wordt begonnen met de uitvoering van het plan. Intussen zien we al interessante dingen in het bos veranderen. Je moet hiervoor echt meten, voor een bosbezoeker is het in een groot bos namelijk lastig om precies te overzien wat er in het bos verandert. Waar moet je dan aan denken?

Veranderingen in het bos

Meer menging van bomen: het aandeel bos waarin verschillende boomsoorten door elkaar voorkomen is nu anderhalf keer zo groot als in 2001. Veel delen van het bos zijn na de inpoldering met maar één boomsoort aangelegd, zoals populier en es. Daardoor zijn ze kwetsbaar voor ziektes en storm. De essentaksterfte heeft dit laten zien. Ook is die eentonigheid minder interessant voor plant en dier. We planten dan ook altijd verschillende boomsoorten terug op de aangetaste plekken. In geval van nood is er dan altijd wel minimaal één soort die overleeft.

Grotere houtvoorraad: Twintig jaar geleden zat er gemiddeld nog maar 100 kubieke meter hout in de bomen op iedere hectare. Nu is dat gemiddeld 170 kubieke meter. Het bos begint dus een aardige 'houtspaarpot' te worden. Als je stapels hout langs de weg ziet liggen zou je het misschien niet zeggen, maar van al het hout dat er ieder jaar weer bij groeit oogsten we nog geen driekwart, zo blijkt uit de metingen. We sparen dus nog steeds hout in het bos.

Afname van bijgroei: dat 'sparen' gaat wel steeds langzamer, de hoeveelheid hout die er jaarlijks bij groeit neemt namelijk af. Is dat goed of slecht nieuws? Het is in elk geval een teken dat het bos ouder wordt en dat is goed nieuws voor alle bewoners en gebruikers van het bos. De bijgroei neemt in heel jong bos snel toe, 'piekt' als de bomen jong volwassen zijn en neemt daarna geleidelijk weer af. Dat punt is dus nu bereikt. De uitval van bomen die ziek zijn geworden door de essentaksterfte speelt overigens ook een rol bij de afname van de bijgroei.

Dikkere bomen: Die voorraad hout bestaat voor een steeds groter deel uit bomen die dikker zijn dan 20 centimeter. Goed nieuws, dikke bomen zijn namelijk veel interessanter als nestgelegenheid voor bijvoorbeeld broedvogels en vleermuizen. Maar ook voor de houtoogst, als je een fatsoenlijke plank uit een boomstam wil zagen.

Meer struiken: In een natuurlijk opgebouwd bos kan je niet dwars door het bos kijken, onder de bomen zijn ook plekken met jonge bomen en met struiken. Hun aandeel is afgelopen 10 jaar met 8 procent toegenomen. Dit zorgt voor meer afwisseling en is interessanter voor de natuur, lang niet alle vogels broeden tenslotte in boomtoppen.

Opdracht LNV voor uitwerking van de Groene Verstedelijking

Het ministerie van LNV heeft (mede namens ministerie BZK) een opdracht aan Staatsbosbeheer

ONTWIKKELING NIEUW
UITLOOPGEBIED

Beeld: Roosdorpark-Ruggerhoel, Utrecht

VERSTERKEN BESTAANDE NATUUR/
RECREATIEGEBIEDEN

Beeld: Singpark, Breda

NATUUR- EN RECREATIE-INCLUSIEVE
LANDBOUW

ONTWIKKELING GROENBLAUWE
VERBINDINGEN

Typen recreatief groen voor groene verstedelijking.

verstrekt om de kennisbasis van de opgave ‘groene verstedelijking’ te verstevigen, met betrekking tot het groen rondom de stad en de verbinding tussen groen in de stad en erbuiten. Het rapport zal een rol spelen als ondersteunende kennis bij het maken van het ‘Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving’ dat iedere provincie medio 2023 op gaat leveren. Staatsbosbeheer heeft voor de uitwerking Bureau Flux en Bureau Buiten ingehuurd en zelf de coördinatie van het project op zich genomen en expertise ingebracht bij de uitwerkingen. Uitgewerkt zijn: de strategie voor groene verstedelijking voor verschillende stadstypen in Nederland, de benodigde opvangcapaciteit per stadstype en typen recreatief groen voor groene verstedelijking en de daarmee samenhangende oppervlakten en kosten voor aanleg, inrichting en beheer. Bekijk het rapport en bijlagen op de site van de Tweede Kamer.

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z05065&did=2023D11915

Project ‘Onze Bomen’ maakt bewoners bewust van de waarde van bomen voor hun stad

Hoe kun je inwoners de waarde van bomen duidelijk maken? Ze zorgen voor verkoeling in de zomer, helpen tegen wateroverlast, zuiveren de lucht en zijn goed voor de biodiversiteit. Hoe maak je mensen bewust dat bomen belangrijk zijn voor de stad? In Almere denken ze dat te kunnen doen met het project Onze Bomen waarbij mensen worden gestimuleerd om gegevens over hun bomen te verzamelen en te delen.

Onze Bomen is een gezamenlijk project van de gemeente Almere, Staatsbosbeheer, IVN Natuureducatie en Pius Floris Boomverzorging. Het is een soort Almeerse

Staatsbosbeheer

T 030-692611

staatsbosbeheer.nl

Bomentelling, waarbij inwoners van Almere, scholen en bedrijven wordt gevraagd om hun verhaal te vertellen en gegevens te delen over hun favoriete boom in hun tuin, straat of buurt. Met behulp van de I-tree methodiek wordt de waarde van bomen voor de stad in beeld gebracht. Het project is in maart van start gegaan. Eind 2023 worden de resultaten gepresenteerd. Daarna wordt ook bekeken hoe de methodiek ook in andere gemeenten zou kunnen worden ingezet.

Meer over Onze Bomen: Lees dan het hele artikel over het project in het Groen Magazine.

<https://steenbreek.nl/wp-content/uploads/2022/12/Vakblad-Groen-09-20-23-onze-bomen.pdf>

Vragen of opmerkingen over het programma Groene Metropool?

Harry Boeschoten

Programmadirecteur Groene Metropool

h.boeschoten@staatsbosbeheer.nl

Robert Graat

Programmasecretaris Groene Metropool

r.graat@staatsbosbeheer.nl

Meer informatie:

staatsbosbeheer.nl/groenemetropool

Het zit in onze natuur

Staatsbosbeheer beheert het groene erfgoed van Nederland; 273.000 ha natuur die we beschermen, die je kunt beleven en die we samen met en voor anderen duurzaam benutten.